

Висновки

Грунтуючись на комплексному аналізі основної концепції контролю після випуску товарів у вільний обіг, у контексті структурування його детермінант можна дійти висновку, що:

1) детермінанти визначають особливості розвитку постмитного аудиту і впливають на глибину проведення контрольних заходів;

2) детермінанти являють собою динамічні структури, оскільки відносяться до процесів і явищ, що викликають, характеризують, відзначають специфічні риси постмитного аудиту;

3) детермінанти слід розглядати як системні структури, оскільки їхня дія і взаємодія між собою відбувається в рамках бюджетної, податкової і системи митних відносин;

4) детермінанти викликають розбалансованість бюджетних надходжень унаслідок об'єктивних і суб'єктивних обставин, обумовлених метою та цілями уникнення суб'єктами ЗЕД від виконання податкових зобов'язань у повному обсязі.

Список використаних джерел

1. Денисенко С. Реализация основных положений обновленной Киотской конвенции в деятельности национальных таможенных органов / С. Денисенко // Закон и жизнь. – 2013. – №9/2. – С. 137–130.
 2. Ветушенко О. Контрабанда як фактор загрози національній безпеці України / О. Ветушенко // Митниця. – 2006. – №3. – С. 7–11.
 3. Ивашова Л.Н. Совершенствование государственных механизмов защиты экономической безопасности Украины в процессе осуществления ВЭД [Электрон. ресурс] / Л.Н. Ивашова, М.Ф. Ивашов, Е.А. Павленко. – Режим доступа: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2012-1/doc/2/04.pdf>.
 4. Марко В.І. Поняття і суспільна небезпечність контрабанди історичних та культурних цінностей / В.І. Марко // Митна справа. – 2010. – №1. – С. 45–49.

5. Глоссарий международных таможенных терминов [Электрон. ресурс]. – Брюссель: Всемирная таможенная организация, 2006. – 41 с. – Режим доступа: <http://www.tsouz.ru/Docs/kodeks/Documents/glossary.pdf>

6. Смитиенко Е.О. Занижение таможенной стоимости товаров в России: оценка масштабов и финансовых потерь [Электрон. ресурс] / Е.О. Смитиенко // Аудит и финансовый анализ. – 2009. – №3. – Режим доступа: http://www.auditfin.com/fin/2009/3/01_07/01_07%20.pdf

7. Тіньова міжнародна торгівля: макроекономічна теорія та фінансові наслідки для України: монографія / [Вдовиченко А.М., Зубрицький А.І., Рубцов О.М., Семир'янов Д.Я., Серебрянский Д.М.]; за заг. ред. Д.М. Серебрянского. – К.: Алерта, 2013. – 202 с.

8. Смитиенко Е.О. Контроль таможенной стоимости как инструмент реализации таможенной политики государства [Электрон. ресурс] / Е.О. Смитиенко // Аудит и финансовый анализ. – 2009. – №4. – Режим доступа: <http://www.auditfin.com/fin/2009/4/Smitenko/Smitenko%20.pdf>

9. Кондрашова В.А. Управление рисками при осуществлении таможенных операций с товарами, ввозимыми на территорию таможенного союза: автореф. дис... канд. юрид. наук / В.А. Кондрашова. – М., 2013. – 23 с.

Техническое примечание №5 «Посттаможенный аудит» [Электрон. ресурс]: [техническое примечание ЮНКТАД от 31.05.2008 г.] – Режим доступа: <http://unctad.org/en/Pages/Publications/Technical-Note.aspx>.

11. Янаков Д.О. Совершенствование фискальных инструментов противодействия налоговым правонарушениям [Электрон. ресурс] / Д.О. Янаков // TERRA EKONOMICUS. – 2012. – Том 10. – №2. – С. 143–145. – Режим доступа: <http://sfedu.ru/evjur/data/2012/journal10.2.3.pdf>

12. Пашко П.В. О перспективах дальнейшего развития налогового и таможенного дела Украины / П.В. Пашко, Д.В. Пашко // Ученые записки СПб филиала РТА. – 2014. – №2 (50). – С. 70–76.

М.Б. КРИСТИНЯК,
аспірант, Українська академія друкарства

Малий бізнес та мале підприємництво як важливий фактор розвитку національної економіки

Викладено результати теоретичного дослідження понять «малий бізнес» і «мале підприємництво» як загальнонаукових суміжних понять, що дозволило сформулювати методичні засади оцінки економічного розвитку малих підприємств.

Ключові слова: мале підприємництво, малий бізнес, підприємництво, теорія розвитку, суміжність понять.

М.Б. КРИСТИНЯК,
аспірант, Українська академія друкарства

Малый бизнес и малое предпринимательство как важный фактор развития национальной экономики

Изложены результаты теоретического исследования понятий «малый бизнес» и «малое предпринимательство» как общенаучных смежных понятий, что позволило сформировать методические основы оценки экономического развития малых предприятий.

Ключевые слова: малое предпринимательство, малый бизнес, предпринимательство, теория развития, смежность понятий.

М.Б. КРИСТИНЯК,
postgraduate student, Ukrainian Academy of Printing

Small businesses and small business as an important factor of national economy development

In the article, on the basis of the conducted research of modern economic literature, theoretical research of development of

small business and small enterprise is described, as scientific contiguous concepts that allowed to form methodical principles of estimation of economic development of small enterprises.

Keywords: *small enterprise, small business, theory of rozvitk, contiguity of concepts.*

Постановка проблеми. Обґрунтування необхідності розробки методичних засад розвитку малих форм бізнесу у час трансформації національної економіки України є досить важливим, адже ґрунтується на тому, що переважна більшість малих підприємств зараз перебувають у нелегкому становищі, що пов'язано із багатьма факторами, зокрема із негативною політико-економічною ситуацією, що склалася в Україні на даний час.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Відомими вітчизняними і зарубіжними вченими, напрями дослідження яких є розвиток теорії малого бізнесу та малого підприємництва та дослідження їхніх проблем на різних рівнях ієрархії управління, на сьогодні є С.П. Азізова, З.С. Варналій, Л.І. Воротіна, С.К. Реверчук, А.М. Крупка, В.Ю. Медяник та ін.

Мета статті. Аналіз визначення спільності понять «малий бізнес» і «мале підприємництво» як основи розвитку національної економіки.

Виклад основного матеріалу. Розвиток малого бізнесу має бути утворюючим фактором формування відповідності інтересів та цивілізованих ринкових відносин у суспільстві, адже саме досконале формування відповідних інтересів на сучасних ринках зможе подолати всі перешкоди, що виникають на шляху його розвитку, тому, здійснивши аналіз результатів нашого теоретичного дослідження розвитку малого бізнесу і малого підприємництва, насамперед визначимо, що ця сфера постійно потребує розвитку і часто зазнає змін з боку нестабільного соціального і політичного становища в державі. Далі розглянемо нижче подану схему розвитку малого бізнесу, що історично довів свою ефективність, набуваючи нових форм при суспільно-політичних і економічних змінах, що показано на рис. 1.

Аналізуючи рис. 1, потрібно відзначити дві характеристики – невеликі обсяги виробництва і підвищений рівень ризику, адже

малий бізнес заснований на єдності двох сторін суспільного виробництва – соціально-економічній та організаційно-технічній. Перша сторона – це виробничі відносини, що створюють підвищений рівень ризику суспільної форми виробництва, а друга – продуктивні сили, т. т. сукупність матеріально-речових елементів у малому бізнесі невеликих обсягів виробництва продукції, робочої сили та форм організації виробництва.

С.К. Реверчук вважає, що сучасний малий бізнес – це система суперечностей, які забезпечують його розвиток. Для малого бізнесу характерними є дві найсуттєвіші ознаки: низька індивідуальна цінність і висока суспільна корисність. Висока суспільна корисність малого бізнесу виявляється в численних макро- та мікроекономічних, соціальних та ідеологічних функціях [6]. Своєю чергою, виділяють два види функцій – економічні та соціальні (рис. 2).

Характеризуючи рис. 2, потрібно відзначити, що С.К. Реверчук і М.І. Крупка додають ще функцію залучення до економічного обороту матеріальних, природних, фінансових, людських, інформаційних ресурсів, які не розглядаються з поля зору великих компаній, де врегулювання попиту і пропозиції великим компаніям на укладення коопераційних угод з малими підприємствами дозволяє підвищити гнучкість виробництва, зменшити комерційний ризик [6].

Отже, можна сказати, що у багатьох випадках під поняттям «бізнес» розуміють певну діяльність суб'єктів економічних відносин для виробництва економічних благ населенню країни з метою отримання економічного зиску (прибутку) на цій основі, т. т. бізнес – трудова діяльність у системі економічних відносин у суспільстві. Підприємництвом можна вважати певний тип виробничої і комерційної діяльності, що базується на відповідному відношенні суб'єктів на ринку, т. т. певна здатність до інноваційних рішень та ідей. Практична реалі-

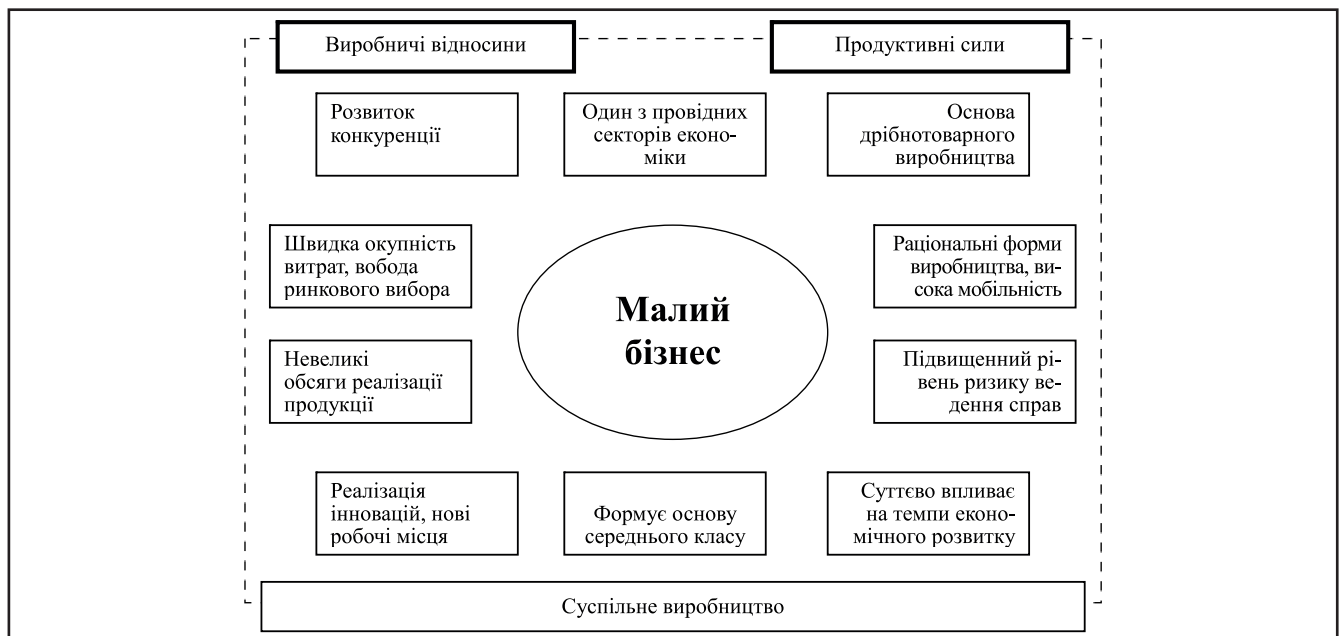

Рисунок 1. Характерні риси малого бізнесу

Доповнено і проаналізовано автором [2].

Рисунок 2. Функції малого бізнесу

Складено автором на основі [6].

зачія підприємницької здатності людини формує основу для економічно вигідного існування бізнесу, що передбачає активну присутність на ринку хоча б декількох підприємців.

Отже, перейдемо до дослідження розвитку малого підприємства, який доцільно здійснювати на трьох рівнях, що охарактеризовані на рис. 3.

Плавний перехід з рівня на рівень на рис. 3 ілюструє методологічну побудову дослідження, яке буде проводитися від загального до часткового.

Аналізуючи мале підприємництво, можна відзначити, що будь-яка економічна система є сферою функціонування продуктивних сил у системі економічних відносин, з різними формами і видами підприємницької діяльності, а соціально-економічні відносини є передумовою формування бізнесу, які ґрунтуються на відносинах економічної власності, яка історично визначає суспільний спосіб поєднання факторів виробництва, а також розподілу результатів від цього процесу. Отже, сама власність є теоретичною першоосновою формування поняття «мале підприємництво», де сам зміст малого підприємництва розкриває його суть і поєднує з розвитком продуктивних сил які, своєю чергою, мають забезпечувати розвиток усіх його елементів, а саме: людини як головної продуктивної сили і засобів виробництва.

У ринкових відносинах людина займає основне місце, тому що людина створює переважну більшість інших елементів продуктивних сил, а всі елементи системи цих сил без пра-

ці і засобів людини не перетворюються на економічні блага, і, крім того, інтереси людини виступають рушійною силою економічного прогресу. У багатьох країнах світу порівняно з фізичним капіталом, т. т. речовим елементом процесу виробництва, саме людина зі своїми здібностями від самого початку (від створення підприємства і упродовж усього його економічного циклу) є провідною структурою, т. т. відповідною ланкою, рушійною силою розвитку підприємництва. Отже, базовою властивістю системи економічного господарювання є надзвичайно висока роль людського фактора.

У значенні економічної категорії «мале підприємництво» являється певною сукупністю економічних відносин між людьми з приводу здійснення нових комбінацій ресурсів в економіці і досягнення на цій основі найбільшої ефективності виробництва, отримання максимального прибутку. В сучасній економічній літературі підприємництво також пов'язується з управлінською діяльністю, перш за все як управлінець, підприємець повинен контролювати розвиток власної справи, освоювати найбільш важливі напрями діяльності, щоб отримати економічну вигоду. Розмежування функцій власника та його менеджера може призвести до того, що індивідуальна економічна зацікавленість підприємця буде обмежена формами та величиною оплати праці, отриманого доходу, але не капіталу.

Підприємництво являється цілеспрямованою творчою поведінкою суб'єктів господарювання і реалізується через ін-

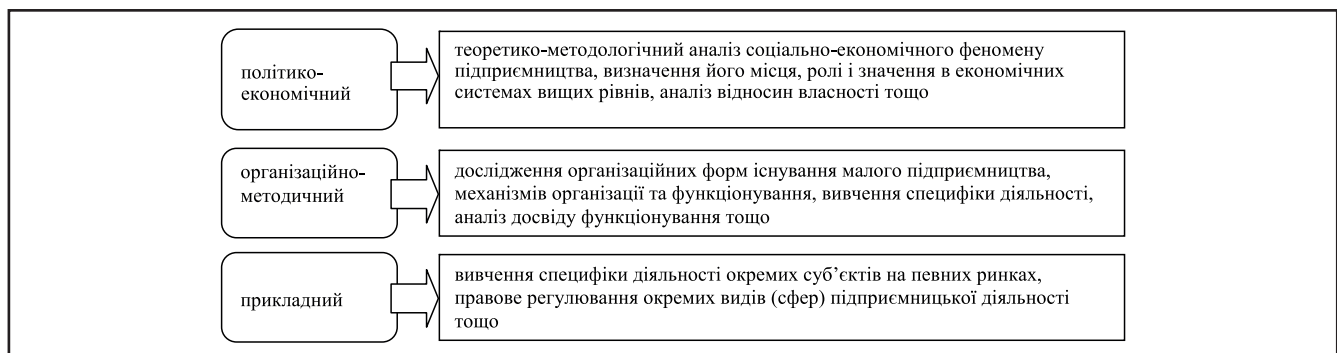

Рисунок 3. Рівні дослідження малого підприємництва

Складено автором на основі [5, 7].

новаційну діяльність на ринку і має на меті отримання економічної вигоди (прибутку). Певна зацікавленість в інноваціях та здатність до ризику робить підприємництво економічно активним об'єктом господарювання на ринку. Звідси випливає, що основним принципом теорії є інноваційність, у результаті здійснення якого утворюється новий ресурс, інноваційний підхід слід розглядати як інноваційний процес, що відбувається постійно і в пошуках змін існуючої практики, як джерело отримання соціальних та економічних благ, який як процес має отримувати постійний розвиток з боку людини.

Підприємництво можна визначити як процес самовідновлення і самоорганізації підприємства, що здійснюється у взаємодії з мікро- та макросередовищем його функціонування. На їхню думку, категорію «підприємництво» можна характеризувати такими ознаками, як системна відкритість, невизначеність, ризик, інноваційність. На погляд Л.І. Воротиної, підприємництвом вважається не будь-яка діяльність виробника, банкіра, працівника торгівлі, сфери послуг, а лише діяльність власника, який самостійно чи із залученням найманої робочої сили розпочинає і здійснює виробництво, торгівлю тощо [3, 4].

Відомий учений, теоретик підприємництва З.С. Варналій пояснює підприємництво як економічну категорію, особливий тип господарювання, де головним суб'єктом є підприємець, який раціонально поєднує (комбінує) фактори виробництва на інноваційній основі і власній відповідальності, організує і керує виробництвом з метою одержання підприємницького доходу. З.С. Варналій вважає класифікацію підприємництва за розміром (рис. 4) винятково важливою, адже такий підхід дозво-

ляє виявити і проаналізувати сильні та слабкі сторони кожного суб'єкта з тієї чи іншої сфери підприємництва, визначити оптимальні варіанти їх співвідношення та взаємодії і на цій підставі дати відповідні рекомендації.

Мале підприємництво З.С. Варналій тлумачить як самостійну, систематичну, інноваційну діяльність малих підприємств і громадян-підприємців на власний ризик із метою реалізації економічного інтересу – отримання прибутку (підприємницького доходу) [4].

Сутність малого підприємництва закладена в основному в його внутрішніх можливостях саморозвитку і вдосконалення, що забезпечують вироблення та реалізацію ефективної діяльності господарювання, використання різноманітних форм реалізації приватної власності навіть за умов нестабільного ринку.

Що ж до суті суміжності понять «малий бізнес» і «мале підприємництво», то, на думку С.П. Азізова і П.К. Канінського: «Малий бізнес – це сукупність малих і середніх підприємств, що прямо не входять в жодне монопольне об'єднання і виконують підлеглу до монополій роль в економіці».

При розмежуванні понять «малий бізнес» і «мале підприємництво» З.С. Варналій якісним моментом вважає підвищений ступінь ризику та інноваційність, що властиві саме малому підприємництву [1, 7].

Варто наголосити, що в сучасних науково-теоретичних дослідженнях існують суперечливі моменти щодо того, чи є малий бізнес складовою підприємництва чи, навпаки, підприємництво є складовою бізнесу. Існуючі погляди з цього питання графічно зображено на рис. 5.

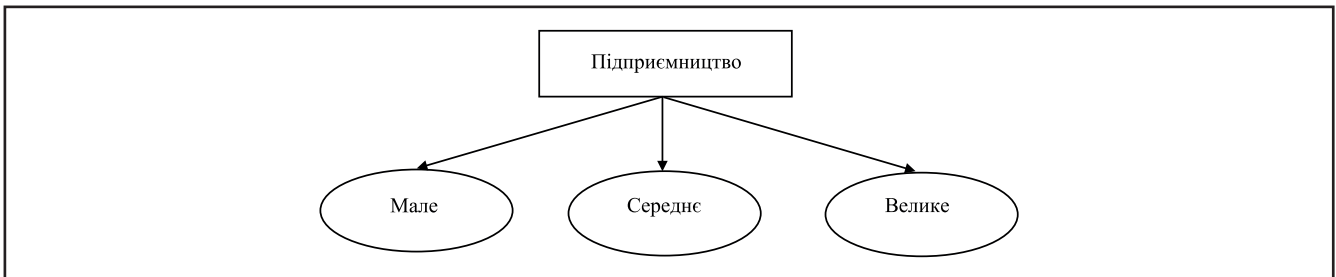

Рисунок 4. Класифікація підприємництва залежно від масштабів діяльності за З. С. Варналієм
Складено автором на основі [2].

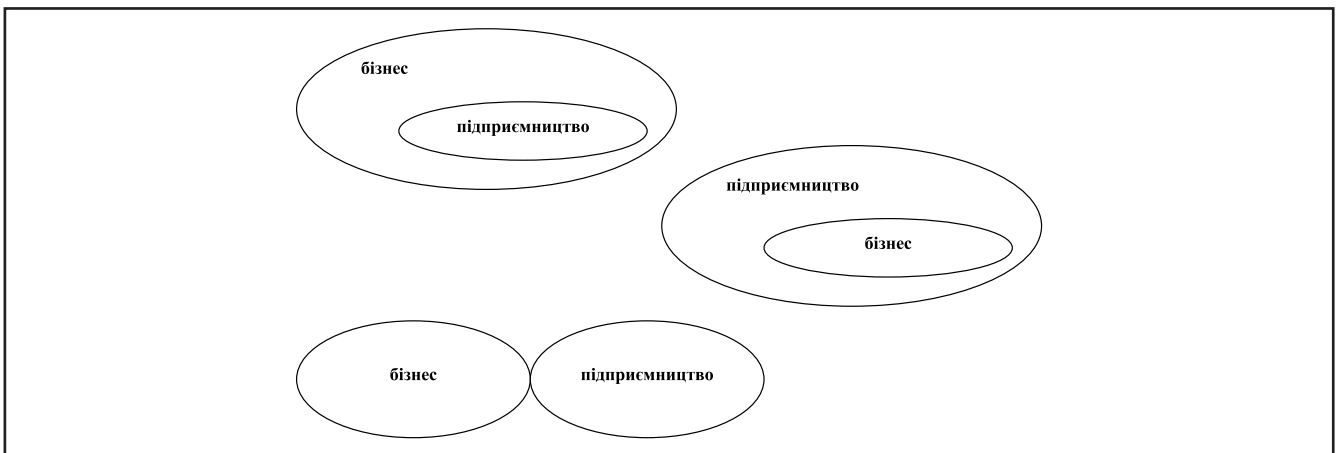

Рисунок 5. Співвідношення бізнесу і підприємництва за різними підходами
а – бізнес є ширшим, ніж підприємництво; б – підприємництво є ширше, ніж бізнес; в – підприємництво і бізнес якщо не тотожні, то синонімічні поняття.
Складено автором на основі [3].

Порівняльні критерії малого бізнесу та малого підприємництва

Ключова ознака	Малий бізнес	Мале підприємництво
Частина	Малого підприємництва	Сектор економіки утворений загальною кількістю малих суб'єктів господарювання
Форма	Виробництва, що є високоорганізованою суспільною одиницею на ринку	Що охоплює все дрібне виробництво на ринку
Ланка	Що має обмежену кількість зв'язків	Економіко-правового поля, що має велику кількість зв'язків і функцій у суспільних відносинах на ринку
Сторона	Уособлює організаційно-технічну сторону виробництва товарів і послуг	Відтворює соціально-економічне вимірювання виробництва в економіці країни
Структура	Зміна структури виробництва	Зміна структурних процесів у економіці
Функція	Виконує похідну роль	Первинна частина в економіці країни

Розроблено автором.

Отже, підведемо підсумки і зведемо суміжність порівняльних критеріїв малого бізнесу і малого підприємництва (див. табл.).

Потрібно відзначити, що мале підприємництво, як і малий бізнес відносяться до офіційних термінів (наприклад, [8]), що використовуються у законодавчих актах і інших нормативних документах.

А.В. Козаченко, А.Е. Воронкова та В.В. Назарова стверджують, що розвиває бізнес незначна кількість малих підприємств, що зосереджені у сфері виробництва, зокрема у сфері торгівлі, в той же час у підприємстві, що охоплює як виробництво, так і сферу обігу, знаходиться тільки велика кількість торговців-бізнесменів і виробників-підприємців, що розвивають мале підприємництво.

Щодо більш детального аналізу підприємницької активності, то найбільший спад у ньому відбувся у 2011 році, коли було зафіксовано найвище абсолютне число 248 763 фізичних осіб, підприємницьку діяльність яких зупинено. Цей рік також став єдиним протягом 2005–2013 років, коли вперше було зафіксовано найвище число знятих з обліку підприємців, аніж зареєстрованих, – 248 763 проти 175 301 осіб-підприємців, проте 2012 рік також не відзначається зростанням підприємницької активності, адже число знятих з обліку все ж перевищувало число зареєстрованих на 21 636 осіб. У першій половині 2013 року (станом на 1 липня) число зареєстрованих незначно перевищило число

фізичних осіб – підприємців, підприємницьку діяльність яких припинено, – 80 402 проти 80 287.

З підтвердженням вище згаданих чисел звернемо увагу на розвиток малого підприємництва в Україні (рис. 6).

Вважаємо підкреслити, на сьогоднішній день, щоб мале підприємництво стало на шлях розвитку, необхідно дотримуватись таких основних вимог на рівні держави:

- вдосконалення нормативно-правової бази;
- розроблення чіткої схеми державної політики підтримки малого бізнесу;
- відкритість проведення процедур надання державної підтримки суб'єктам малого бізнесу;
- покращити ефективність використання бюджетних коштів, передбачених для спеціальних програм розвитку малого бізнесу;
- сприяння покращенню припливу інвестицій у малий бізнес;
- покращення інноваційної політики;
- надання пільгових кредитів;
- надання відповідної фінансової допомоги з державних цільових фондів відповідно до програми розвитку;
- розроблення відповідних програм розвитку для малого бізнесу.

Отже, щоб мале підприємництво, яке, своєю чергою, охоплює і малий бізнес, стало на шлях стабільного розвитку, йому потрібно ще багато часу, проте на сьогодні дане ста-

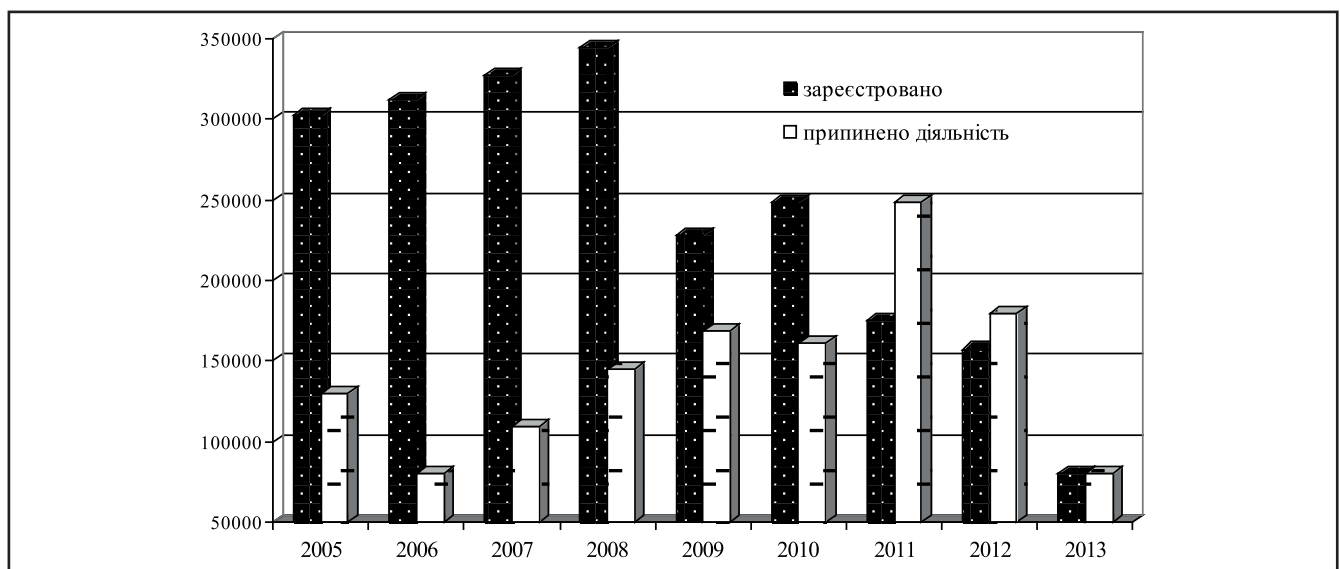

Рисунок 6. Розвиток малого підприємництва в Україні, тис. осіб

Складено автором на основі даних Держкомстату України.

новище можна покращити, ввівши у певні закони зміни і доповнення, також покращити в міру можливостей фінансову допомогу, створити сприятливий інвестиційний клімат хоча б на наступні роки і створити відповідні програми розвитку до цього для малого підприємництва.

Висновки

У процесі проведення дослідження було проаналізовано сукупність теоретичних визначень розвитку малого підприємництва і малого бізнесу, зроблено аналіз зіставлення цих двох понять, що дозволило підбити підсумок, що мале підприємство являється самостійною діяльністю малих підприємств та громадян-підприємців на власний ризик з метою реалізації економічного інтересу, тобто отримання від цього зиску (економічного прибутку), а малий бізнес – будь-яка діяльність малих підприємств та певних громадян, спрямовану на отримання прибутку. Щодо розвитку, то мале підприємство – дуже динамічне, і його розвиток за останні роки економічно не зростає в потрібній кількості для позитивних значень, тому даний прибуток, що зосереджений у цьому секторі, скоріш за все можна віднести до того, який відповідає витратам, а не приносить бажаного доходу у сфері певної діяльності, отже, щоб малий бізнес став сформованою частиною малого підприємництва, потрібно, щоб мале підприємство стало самостійною за рахунок власних коштів інноваційною діяльністю громадян-підприємців та малих підприємств, що має бути на першому місці політики нашої держави.

Список використаних джерел

1. Воротіна Л.І. Теоретико-методологічне обґрунтування управління економічною безпекою підприємства / Л.І. Воротіна // Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту. Сер. Економіка і менеджмент. – 2011. – №1 (9). – С. 6–16.
2. Економічна безпека: навч. посіб. / Д.В. Нікітенко, З.С. Варналій, Е.М. Лібанова, П.В. Мельник; за ред. З.С. Варналія. – К.: Знання, 2009. – 647 с.
3. Малий бізнес та підприємство в ринкових умовах господарювання: Навч. посіб. / Л.І. Воротіна, В.Є. Воротін, Л.А. Мартинюк, Т.В. Черняк; за ред. Л.І. Воротіної. – 3-тє вид., доп. і переробл. – К., Європ. ун-т, 2004. – 308 с.
4. Воротіна Л.І. Раціональні управлінські рішення як ресурс підвищення ефективності операційної діяльності підприємства / Л.І. Воротіна, А.С. Пятигін // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – №1. – С. 90–94.
5. Козаченко А.В. Економічна безпека підприємства. Суть і механізм забезпечення / А.В. Козаченко, В.П. Пономарев, А.Н. Ляшенко – К.: Либра, 2003. – 280 с.
6. Крупка М.І. Основи економічної теорії: підруч. / М.І. Крупка, П.І. Островерх, С.К. Реверчук. – К.: Атіка, 2001. – 344 с.
7. Податкове регулювання банківської діяльності: моногр. / С.К. Реверчук, О.Г. Сербина, Н.Й. Реверчук, І.Г. Кеменяш; за ред. С.К. Реверчука. – К., Львів: Знання; Тріада плюс, 2010. – 220 с.
8. Закон України «Про державну підтримку малого підприємства» від 19.10.2000 №2063-III [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2063-14>. – Зі змінами; ост. ред. 04.11.2011.

УДК 338.124.4:336.717.18

В.О. ТКАЧУК,
здобувач, Академія фінансового управління

Методологічні засади оцінки стійкості банку до кризи ліквідності

Нездатність банків протистояти кризі ліквідності є однією з найбільш розповсюджених причин крахів у банківських системах усього світу. Середовище для бізнесу банку в плані ліквідності може змінюватися раптово, при цьому потрясіння більше не є короткочасними, стають тривалими і масштабними. У зв'язку з цим пропонується оцінювати за багатьма параметрами готовність банку до кризи ліквідності різної глибини і масштабу. Ключовими в плані здатності будь-якого банку є не лише запас ліквідних коштів, а й солідна репутація установи на ринку.

Ключові слова: ризик ліквідності, криза ліквідності, фінансова стійкість банку, сигнали раннього реагування.

В.А. ТКАЧУК,
соискатель, Академія фінансового управління

Методологические основы оценки устойчивости банка перед кризисом ликвидности

Неспособность банков противостоять кризису ликвидности является одной из наиболее распространенных причин крахов в банковских системах всего мира. Среда для бизнеса банка в плане ликвидности может изменяться внезапно, при этом потрясения больше не являются кратковременными, становятся длительными и масштабными. В связи с этим предлагается оценивать по многим параметрам готовность банка к кризису ликвидности различной глубины и масштаба. Ключевыми в плане способности любого банка являются не только запас ликвидных средств, но и солидная репутация учреждения на рынке.

Ключевые слова: риск ликвидности, кризис ликвидности, финансовая устойчивость банка, сигналы раннего предупреждения.

The failure of banks to withstand a liquidity crisis is one of the most common causes of collapses in banking systems around the world. Business environment in terms of bank liquidity can suddenly change, and these shocks are no longer short, but lengthy and massive. In this connection, it is expedient to assess readiness by many parameters of the bank to various liquidity crises in depth and scale. Within the terms of any bank ability is not just maintain a stock of liquid assets, but also a solid reputation in the market.

Keywords: liquidity risk, liquidity crisis, financial resistance of bank, early warning signals.